עיתון שיתופי – תוצר לדוגמה - עברית

פרטים אישיים

שם המפמ"ר:	מירב בראוטבר פסט
שם איש הקשר:	ד"ר אניטה חורש מגן
תחום הדעת:	ספרות ממלכתי
שפת הכתיבה:	עברית: ☐* ערבית: ☐

עיתון שיתופי

משפיעים בחינוך
תוכנית הבגרויות הגמישה

עיתון שיתופי – תוצר לדוגמה

תשפ״ו 008-212סמל שאלון

יום שישי, כ"ג בחשוון תשפ"ו
14.11.2025

המחיר: 13.50 ₪ כולל מע"מ
למנוי: *1234

חדשות בית הספר

מסע החיים: בין שחייה לטביעה, בין דממה לניגון

מחקר ספרותי חדש חושף תובנות מעמיקות על משמעות החיים בשירה

תאריך עדכון אחרון 5.10.2025

האדם בתנועה לאורך מסע החיים (שילוב של צבעים חיים לנעורים, צבעים כהים לזקנה, ומוטיבים המייצגים מאבק, גילוי עצמי וניגון נצחי). מקור התמונה - צ'אט ג'י פי טי.

מאת: טל לוי ואור דיין

האם החיים הם מסע גדוש חוויות או תהליך סיזיפי המוביל לקץ בלתי נמנע? מחקר ספרותי חדש בוחן את מסע החיים דרך שירתם של שישה משוררים מובילים. הוא מציע תובנות על זקנה, על משמעות החיים ועל המתח בין חומר לרוח. כל משורר מציג היבטים ייחודיים של מסע החיים. ההיבטים נעים בין מאבקי הגוף להזדקנות, השאיפה להתעלות רוחנית, המשמעות שבמערכות יחסים וגילוי עצמי. השיר "השחיינים" של אגי משעול, למשל, משרטט בעזרת **מטאפורת הטביעה** תמונה של השבריריות שבזקנה - התלות בגוף ההולך ונחלש, אובדן החיוניות והדחיקה לשוליים החברתיים. לצד זאת, הטביעה היא גם **מטאפורה** להתמודדות עם סופיות החיים והשלמה עם שינויי הגוף והנפש כחלק מהמסע האנושי. השיר, כמו רבים משיריה של משעול, משלב הומור ואירוניה עם רגישות עמוקה, ומזמין את הקוראים להרהר בזקנה ובהיבטיה השונים.

בעוד משעול מתמקדת בזקנת הגוף, יהודה הלוי מציב אתגר רוחני במסע החיים. שירו "ישנה בחיק ילדות" מתאר מסע מהחומרי אל הרוחני, שבו המאבק בין תאוות העולם לבין הכמיהה להתעלות רוחנית הוא מרכזי. באמצעות **פנייה ישירה** לנפש, הוא מצווה עליה להתעורר, להתנער מן הזמן לדאות כדרור ולהתקרב אל האל יחד עם שאר הנשמות. את המסע הזה הוא מתאר באופן **מטאפורי** תוך שימוש **בהאנשה, דימויים, צימודים וציורי לשון.**

הגישה של נתן אלתרמן בשירו "עוד חוזר הניגון" מציעה מבט על החיים כמסע של חזרה ונשנות, שבו הדרך "עודנה נפקחת לאורך", אך נותרת בלתי מושגת. הניגון החוזר **מסמל** חוויה של מעגליות ותנועה מתמדת, שבה עובר האורח ממשיך בדרכו למרות רגעי ריקנות, געגוע ויופי חולפים. המעגליות שבשיר אינה רק תחושת חזרה ושחיקה, אלא גם מייצגת את המשכיות החיים ורגעי היופי החולפים שמזינים את המסע. השיר מתאר עולם שבו הידיים "ריקות," העיר "רחוקה," אך בכל זאת, עובר האורח מוסיף ללכת, וכל מה שבדרכו הוא עדות למפגשים חולפים שמזינים את המסע. המסע, הדרך, טוענת זיוה שמיר היא "הדרך הנמתחת בין שערי העיר לאבק דרכים, גם דרך החיים וגם דרכה של האנושות כולה המתקדמת במעלה הדורות." (שמיר, 2015, עמ' 64).

בניגוד לתחושת המחזוריות החולפת ב"עוד חוזר הניגון," ויקטור פרנקל מדגיש את הבחירה האישית ואת מציאת המשמעות ככוח מניע להתמודדות עם סבל ואתגרי החיים. פרנקל טוען בספרו, **האדם מחפש משמעות**, כי ניתן לקחת מהאדם הכול, למעט חירות אחת: החירות לבחור כיצד להגיב לנסיבות חייו. לדבריו, מציאת משמעות היא חובתו של האדם, והאופן שבו הוא מקבל את גורלו ומתמודד עם סבלו מאפשר לו ליצור משמעות (פרנקל, 1981).

לאה גולדברג לעומת זאת, בשירה "ימים לבנים," מתארת את החיים כתקופות של ריקנות ובדידות: "שלוות בדידות גדולה", **מאנישה** את הימים וכוללת את המשפט: "כל כך קל לשאת שתיקתכם, ימים לבנים וריקים." גולדברג מתארת ריקנות ושלווה פאסיבית כחלק מהותי מהחוויה האנושית, ומעלה שאלות על **הקונפליקט** שבין התבוננות פנימית, לבין קבלה פסיבית של המציאות.

בעוד אלתרמן ופרנקל מציעים, כל אחד בדרכו, גישות שונות להתמודדות עם החיים - מתוך מחזוריות, משמעות או תקווה - גולדברג מציגה תמונה מורכבת יותר, שבה תחושות הריקנות והבדידות הן מאפיינים מרכזיים, והן מחדדות את ה**קונפליקט** שבין פעולה ומשמעות לבין פסיביות וקבלה.

השיר "איתקה" של קונסטנדינוס קוואפיס קורא לאמץ את המסע כתכלית בפני עצמה, תוך שהוא מדגיש את חוויית הגילוי העצמי כחלק בלתי נפרד מחיינו. קוואפיס מזכיר שהדרך עצמה, ולא רק היעד, היא העיקר במסע האנושי. חשיבות הגילוי העצמי והמסע האישי היא גם תובנתו של פאולו קואלו בספרו **האלכימאי** (קואלו, 1988). תובנות אלה מקבלות תוקף מחקרי גם באמצעות הקשר לפסיכולוגיה של ויקטור פרנקל ואריק אריקסון, המדגישים את החשיבות של חיפוש משמעות לאורך חיי האדם (פרנקל 1981; אריקסון 1960). כך, השירה מציעה לא רק ניתוח ספרותי אלא גם כלי לחשיבה על שאלות קיומיות.

יהודה עמיחי, בשירו "הילדים", מציג את שלב הילדות **מנקודת מבט פואטית** שמתחברת לרעיונותיו של אריק אריקסון בספרו, **ילדות וחברה** (אריקסון, 1960) בשיר, הילדים מתוארים באופן **מטאפורי** כמי "שמסובבים את כדור הארץ", בהתאם לחשיבות המרכזית שמעניק אריקסון לשלב הילדות בהתפתחות האנושית (שם). היצירתיות והדמיון, שמופיעים כאשר הילדים "רוצים להיות לוליינים וקוסמים" או "מציירים להם שמים יפים", משתלבים עם רעיונותיו של אריקסון על חשיבות הכוחות הללו בעיצוב זהות ואוטונומיה (שם). גם מורכבות יחסי הורים-ילדים בתיאור הילדים כמי "תלויים על עורף קשה, געגועי הוריהם הם צעצועיהם" מצביע על הדינמיקה שבין תלות ועצמאות, נושא מרכזי בתיאוריה של אריקסון. עמיחי מצליח לתרגם את המושגים הפסיכולוגיים לאמירה ספרותית נוגעת, שבה היבטים כמו יצירתיות, תלות והתפתחות אישית מצטלבים עם חוויות יום-יומיות של הילדות כך מייצר עמיחי חיבור רגשי עם הקוראים דרך דימויים יומיומיים.

מחקר זה מציע מבט רחב על היבטים שונים של מסע החיים, דרך עיניהם של משוררים שהותירו חותם עמוק בשדה התרבותי. כפי שמציין מרטין סליגמן בספרו, **אושר אמיתי**, מציאת משמעות היא חלק בלתי נפרד מהגשמה עצמית (סליגמן, 2005). המחקר מדגיש את הרבגוניות של מסע החיים, ומזמין את הקוראים להתבונן על הזמן החולף, על משמעות חייהם, ועל התקווה שמלווה אותם בדרכם.

כתבת משנה - מדור: תרבות וספרות

ילדות: מקור לחופש, או חיק מוגן?

מסע אל משמעות הילדות דרך שירתם של עמיחי והלוי

מאת: טל לוי

שני שירים, שונים זה מזה, מציגים נקודות מבט מרתקות על תפקיד הילדות בחיי האדם. בשיר "הילדים" מאת יהודה עמיחי, מוצגת הילדות כמקור השראה לחיים חופשיים, נטולי דאגות ומלאי חדוות גילוי. עמיחי משתמש **במוטיב** המשחק ו**ההאנשה** של כדור הארץ כדי לתאר את תמימותם

כתבת משנה - מדור: ספורט

בריכת החיים: כשהספורט פוגש פילוסופיה

השחיינים: ניגודיות בבריכה כמשל לחיים

הניגוד שבין הזקנה לנעורים. התמונה נוצרה בעזרת קנבה AI.

מאת: אור דיין

השיר "השחיינים" מאת אגי משעול מזמין את קוראיו להתבונן לעומק על עולם הספורט

וחופשיותם של הילדים: "משחקים בכדור האדמה / רצים ורוצים".
בשירו של יהודה הלוי, "ישנה בחיק ילדות", לעומת זאת, הילדות מוצגת כמקום מפלט נוסטלגי, שעלול לעכב את ההתפתחות הרוחנית, ושממנו הנפש מתקשה להתנתק. השיר פותח בפנייה ישירה אל הנפש, "ישנה בחיק ילדות", ובהמשך, באמצעות **חזרה** על הקריאה להתעוררות "למתי תשכבי?... הלעד ימי השחרות..." מפציר המשורר בנפשו להתעורר משינה זו ולצאת למסע רוחני.
הניגוד בין שתי הגישות הללו מעלה שאלה לגבי תפקידה של הילדות בחיינו. האם היא אכן תקופה אידיאלית של חופש ותמימות, כפי שמציג זאת עמיחי, או שמא מדובר במצב של בריחה מהמציאות, כפי שמשתמע משירו של הלוי?
ניתן לראות בשני השירים השתקפות של תפיסות שונות בנוגע להתפתחות האדם. עמיחי, בהתאם לגישתו של אריק אריקסון, רואה בילדות שלב הכרחי וחיובי בתהליך ההתפתחות, שממנו ניתן לשאוב השראה לחיים בוגרים יותר. אריקסון, בספרו, **ילדות וחברה**, מציג תיאוריה של התפתחות בשמונה שלבים, כאשר כל שלב, כולל הילדות, מהווה אבן דרך חיונית בעיצוב האישיות והזהות (אריקסון, 1960, 247-274). גם בשירו של אצ"ג "שיר נס השיר" עולה השקפה דומה ביחס לתקופת הילדות, "**הַיַּלְדוּת הִיא מֵעֵבֶר** מנקודת מבט לא שגרתית. השיר מתאר באופן **סמלי ומטאפורי** את המפגש בין דורות שונים בבריכת שחייה, ומעלה סוגיות כמו יחסי הכוחות בין נעורים וזקנה, דימוי הגוף ותפיסת הזמן. זוהי יצירה שמעוררת מחשבה על האופן שבו הספורט, אשר לרוב מזוהה עם תנועה וחיוניות, יכול לשמש גם כזירה לשיח על חולשה, התבגרות ושוליות חברתית.
הפער בין השם "השחיינים" והציפייה לתנועה ולחיוניות, לבין התיאורים של הנשים הזקנות בבריכה, יוצר **ניגוד אירוני**. בעוד הצעירים מוצגים כמי שחוגגים את גופם ונעוריהם, הנשים הזקנות מתוארות כמי שנאבקות להסתגל למים: "המשקיעות לאט את גופן בתוך המים". הניגוד הזה יוצר **אוקסימורון** המדגיש את השבריריות של הגוף המזדקן לעומת החיוניות של הגוף הצעיר.
הבריכה עצמה הופכת **למוטיב מרכזי** בשיר, סמל למסלול החיים. בעוד הצעירים נעים במהירות, הזקנות נאבקות לשמור על מקומן. **מטאפורת "הטביעה"** בשיר **מסמלת** לא רק חולשה פיזית, אלא גם תחושת התפוררות הזהות ואובדן המקום בעולם שבו הנעורים מקודשים. **התיאורים החזותיים והמטאפוריים** של הבריכה מעוררים מחשבה על מסלול החיים המשותף שבו כל אדם נע בדרכו.
בריכת השחייה, טוענת משעול, היא זירה המסמלת את החיים עצמם. היא מרחב שמכיל בתוכו את כולם. "גם הבריכה, אמרתי לעצמי, היא מין משל לחיים שהשחייה היא ביטוי שלהם. צללתי מתחת למים ומבעד למשקפת נגלו לי גופים שונים ומשונים ברמות שונות של חיות שקועים בתנועות של שחייה. רובם נראו כבורחים מפני משהו או כלהקת דגים המתכוננת

מִזֶּה שֶׁל הַתְּהוֹם/ הַשֶּׁמֶשׁ עוֹלָה שָׁם כְּלֵב הַלְּבָבוֹת הַקּוֹרְנִים/ בְּשַׁאֲגַת כְּסוּפָם לְמַעְלָה מִן חֲלוֹם (גרינברג, 1994, 191). גרינברג מכיר בחשיבות תקופת הילדות כתקופה שמטביעה את חותמה על שארית חייו של האדם. הילדות היא מקור השראה לכתיבת שירים והיא זכורה לטוב כתקופה המאושרת ביותר בחייו של הדובר בשיר. לעומתו, הלוי מציג תפיסה שבה הילדות, על אף הנוסטלגיה שבה, עלולה להוות מכשול בפני התפתחות רוחנית ומימוש הפוטנציאל האנושי.

בניגוד לתפיסה החיובית של הילדות, יהודה הלוי בשירו מזהיר מפני ההיצמדות לחיק הילדות. הוא קורא לנשמה להתעורר ולהתקדם לקראת ייעודה הרוחני. כפי שמוסבר במאמר על השיר, הלוי רואה בחיי העולם הזה מעין "שינה" שיש להתעורר ממנה ולהתקדם לקראת המטרה האמיתית של החיים ((סילברסטון-סיון, 2008).

לסיכום, שני השירים מזמינים אותנו לבחון את מערכת היחסים המורכבת שלנו עם הילדות, ולהבין את תפקידה הייחודי בעיצוב זהותנו - הן כמקור השראה לחיים חופשיים והן כאתגר שיש להתגבר עליו בדרך לצמיחה אישית. בין אם נראה בילדות מקור לחופש או חיק נוסטלגי, ברור כי היא ממלאת תפקיד מכריע בעיצוב חיינו הבוגרים ובחיפושנו אחר משמעות ואושר.

לנדידה" (משעול, 2007). לדבריה, אין מדובר במרחב השייך רק לשחיינים האולימפיים הצעירים, כי אם גם לאלה שאינם צעירים ואתלטיים, בדיוק כמוה. שיר זה נכתב, לטענתה, מתוך התמודדות עם תהליך ההזדקנות וקריסת הגוף. היא מספרת בגילוי לב על העוינות שגילתה כלפי אחת הזקנות שהגיעה לשחות בבריכה והפריעה לשחיינים המקצועיים במסלול השחייה. "רציתי לסלק אותה מן המסלול. רציתי למתוח קו ברור בין השחיינים לאלה שאינם שחיינים. יש סדר בעולם. הייתי נחושה בדעתי להפסיק את ההתחזות הזאת. לא הייתה בלִיבי כל חמלה. מי שכבר אינו יכול לשחות - שיעבור למים הרדודים"(שם). לבסוף חושפת משעול שאותה עוינות לא כוונה באמת כלפי אותה זקנה כי אם כלפי עצמה וכלפי מה שהיא תהפוך להיות בעוד כמה שנים.

שיר זה אם כן אינו עוסק רק בממד הפיזי של הספורט, אלא גם באספקטים החברתיים והמוסריים שבו. הוא חושף כיצד עולם הספורט עשוי להדיר אנשים מבוגרים מהשיח המרכזי. השיר מעלה לדיון את היחסים החברתיים והמוסריים בקהילה, ובמיוחד בין דורות שונים. בתוך הקשר ספורטיבי, הוא מעורר מחשבה על היחס לספורטאים מבוגרים ועל מקומם בעולם תחרותי.

אמיר רוזנבלום, במאמרו "הגוף המזדקן בספורט: אתגרים והזדמנויות", מדגיש כי ההזדקנות בעולם הספורט מציבה אתגרים ייחודיים, אך גם מספקת הזדמנויות לשינוי תפיסתי. הוא טוען כי "הספורט יכול לשמש כלי רב עוצמה לשיפור איכות החיים של מבוגרים, תוך שמירה על בריאותם הפיזית והנפשית" (רוזנבלום, 2017, 26). גישה זו מציעה ניגוד מעניין לתיאור המאיים בשירה של משעול,

ומדגישה את הפוטנציאל החיובי של הספורט ככלי לחיבור בין דורות .רעיון זה מוצג גם במחקר ד"ר גלית נמרוד, על פעילות גופנית בגיל המבוגר. שם נכתב כי "פעילות גופנית בגיל המבוגר מהווה הזדמנות ייחודית ליצירת מפגשים בין-דוריים, המאפשרים שבירת סטריאוטיפים ויצירת הבנה הדדית בין קבוצות גיל שונות" (נמרוד, 2018, 40). שני המאמרים מבליטים את הפוטנציאל של פעילות ספורטיבית לגשר על פערים בין-דוריים ולקדם הבנה הדדית.

השיר "השחיינים" מזכיר לנו שהספורט אינו רק ביטוי לכוח ולנעורים, אלא גם כלי לבחינה עצמית ולקבלת השונה. בעולם שבו כושר וגיל נחשבים לעיתים כמדד יחיד לערך, השיר מעודד אותנו להעריך מחדש את מקומו של כל אדם - צעיר או מבוגר - במסלול החיים המשותף. בכך הוא מעלה לדיון את ערכי הספורט ואת האנושיות הטמונה בו.

דבר העורכים

מסע בין שחייה לטביעה: מחשבות על משמעות החיים

התמונה מתארת את מסע החיים כפי שמתואר בכתבה, עם ניגוד ברור בין הנעורים - המסומלים על ידי שחיינים צעירים ואנרגטיים באוקיינוס שטוף שמש - לבין הבגרות והזקנה, המיוצגות על ידי דמות מבוגרת המתבוננת במים שקטים תחת עץ חשוף. השביל המחבר בין הסצנות ממחיש את המעבר בין שלבי החיים, בדיוק כפי שהכתבה עוסקת ברבדים השונים של מסע החיים על משמעותם ותכליתם. מקור התמונה - צ'אט ג'י פי טי.

מאת: טל לוי ואור דיין

כעורכי העיתון, עבודתנו על כתבות המשנה חשפה בפנינו עושר רעיוני ותמטי מרתק בשירי המקבץ. בחרנו להתמקד בשישה שירים המייצגים קשת רחבה של גישות וחוויות אנושיות: "השחיינים" מאת אגי משעול, "הילדים" מאת יהודה עמיחי, "ישנה בחיק ילדות" מאת יהודה הלוי, "איתקה" מאת קונסטנדינוס קוואפיס, "ימים לבנים" מאת לאה גולדברג, ו"עוד חוזר הניגון" מאת נתן אלתרמן.

הבחנו כיצד **המוטיב המרכזי** של המסע, המופיע בשירים רבים, מקבל משמעויות שונות ומעורר שאלות לגבי תכלית החיים ומשמעותם. בעוד עמיחי, למשל, מוצא ב"הילדים" השראה לחיים חופשיים וספונטניים, הלוי, בשירו "ישנה בחיק ילדות", רואה בילדות מקום מפלט נוסטלגי שיש להתנער ממנו בדרך לצמיחה רוחנית. קוואפיס, בשירו "איתקה", מעודד את הקורא לחוות את המסע במלואו, תוך שהוא מדגיש את חשיבותה של הדרך עצמה ולא רק את היעד הסופי.

שלושה שירים נוספים עוסקים בהיבטים אחרים של מסע החיים: משעול ב"השחיינים" מציגה **ניגוד** חריף בין נעורים לזקנה, ומעלה שאלה נוקבת לגבי היחס החברתי לגיל ולתהליכי ההזדקנות. גולדברג ב"ימים לבנים", מתארת באמצעות **מטאפורה** את תחושת הריקנות והשעמום שמלווה לעיתים את הקיום האנושי. אלתרמן, לעומת זאת, מוצא נחמה ב"ניגון", הנצחי של החיים, ומשדר אופטימיות למרות הקשיים והאתגרים.

הבחירה במגוון שירים כה רחב אפשרה לנו, כעורכים, להציג תמונה מורכבת של החוויה האנושית. המקורות השונים שהעניקו פרשנות מגוונת לשירים גרמו לנו להבין כי אין תשובה אחת לשאלות היסוד הנוגעות לתכלית החיים, ושכל אדם חווה את המסע בדרכו הייחודית. למרות ההבדלים בין השירים, כולם נוגעים בנושאים אוניברסליים רלוונטיים לכולנו: החיפוש אחר משמעות, ההתמודדות עם הזמן החולף, היחסים בין דורות, והשאיפה לאושר ולמימוש עצמי.

אנו מקווים שהעיתון יצליח לעורר בקרב הקוראים מחשבה ביקורתית ותחושת הזדהות עם החוויות והרעיונות המוצגים בו. הרי בסופו של דבר, כולנו שותפים למסע החיים המרתק והמורכב.

מושגים

מטאפורה, ציור לשוני, האנשה, דימוי, סמל, צימוד, קונפליקט, מוטיב, אירוניה, ניגוד, אוקסימורון.

מקורות

אריקסון, אריק, ה. **ילדות וחברה**. ספרית פועלים, 1960.
https://kotar.cet.ac.il/KotarApp/Viewer.aspx?nBookID=90609059#6.2337.6.default

גרינברג, אורי צבי. **אורי צבי גרינברג כל כתביו** כרך ט'. מוסד ביאליק, 1994, עמ' 191.
משעול, אגי. "שיחות עם היצר הרע". *מקור ראשון*, 23.3.2007.

נמרוד, גלית. "פעילות גופנית בגיל המבוגר: היבטים חברתיים ופסיכולוגיים". **גרונטולוגיה וגריאטריה**, מ"ה, 2018 עמ' 33-52.

סילברסטון סיון, דבורה. "ישנה בחיק ילדות שירו של רבי יהודה הלוי וניתוחו", **מעמקים דעת - אתר לימודי יהדות ורוח**, גיליון 19, אוקטובר 2008.
https://www.daat.ac.il/daat/ktav_et/maamar.asp?id=597&ktavet=1 . נצפה ב-22 בנובמבר 2024.

סליגמן, מרטין. **אושר אמיתי**. מודן, 2005.

פרנקל, ויקטור. **האדם מחפש משמעות**. דביר, 1981.

קואלו, פאולו. **האלכימאי**. מודן, 1988.

רוזנבלום, אמיר. "הגוף המזדקן בספורט: אתגרים והזדמנויות". **הד החינוך הגופני**, כרך פ"א, מס' 2, 2017, עמ' 24-28.
שמיר, זיוה. "חמישה פרקים על אלתרמן ו"כוכבים בחוץ", **גג - כתב עת לספרות**, גיליון 35, 2015, עמ' 54-70